

1.2.2. La grafia Y

La Y es una grafia que te tradició en l'escriptura valenciana, utilitzada no tan sols en la lliteratura clàssica, sinó també en la posterior fins 1932.

Aparéix en numerosos escrits antics, compartint la seua posició gràfica junt a la *i*; i així, la trobém en posició inicial, darrere de consonant, intervocàlica, a final de paraula... representant la mateixa funció fonètica; en els valors d'africada palatàl sonora, fricativa palatàl sonora, com a consonant, en funció de semiconsonant i de semivocàl, també vocàlica i com a conjunció: remey, spay, rey/rei, reina/reyna, aires/ayres, joyes, feyen, etc.

Estos eixemples verifiquen que la grafia Y, a mes de formar part del dígraf NY, no ha segút mai estranya a la llengua valenciana en el valor de consonant que es el que actualment representém en ella.

L'absúrt de sa supressió nos ha conduít a la necessitat de reintroduir-la sempre que aparega en posició intervocàlica, inicial de sílaba —be en principi de paraula o be interior— o seguida de vocàl: apoyar, duya, yodo, inyecció, epopeya, etc.

La trobém en paraules que provenen dels grups formats per consonant mes yot, palatalisades estes consonants per la influència de la yot que les seguia: apoyar < appodiare, ensayar (ensajar) < exagiare (< exagiu), saya < sagëa (< sagu), duya < duciãt, espayar < spatiãre.

També la utilisém en el pronòm "yo", el qual prové de "E" en llatí, i no de "J" ego > eu > yo.

En paraules d'atres llengües, com: yuca, yute, bayeta, naya, yodo, desyodar, etc. Aparéix també en noms propis de pobles i llinages que la tenen per tradició, encara que vagen funcionant com a semivocals, i no com a consonants: Alcòy, Montròy, Gay, etc.

L'ausència d'esta grafia conduíx a vegades a la invenció de certes paraules, que en derivar no corresponen a la pronunciació valenciana, com l'escriure "epopeic", "onomatopeic", en lloc de "epopeyic", "onomatopeyic".

Esta regularisació d'us supòn, en primér lloc, fer mes facil l'escriptura valenciana dotant-la d'una ortografia mes racional i exacta, ajustant-la a la pronunciació de la llengua, sense caure en lo absúrt.

Josèp Nebót Perez dia: "*En lo que no cabe la menor duda es en el empleo de la y consonante en las sílabas ya, ye, yo, i en sus inversas en fin de dicción: v. gr.: faya, joyeta, yo, may, remey, joy!*".³⁴²

³⁴² J. Nebót, ob. cit., pàg. 36.

Documentació

Hem dit que la Y era utilitzada pels nostres classics, i després fins l'actualitat alternant en les grafies I/J, en posició inicial de paraula, intervocàlica, darrere de consonant, en posició final i formant part dels diftongs decreixents AI, EI, OI, UI.

Açò demostra per una banda que es una grafia valenciana i per una atra que compartia el seu valor consonantic, vocalic o semivocalic junt a les atres grafies nomenades.

1. La trobém en funció de consonant (africada palatàl sonora /*ÿ*/), en posició inicial en numerosas paraules. Destaquém ací una molt usual:

YO (< eu < ego)

"e respos don blasco dalago yo be dire al rey tot quant hi se"³⁴³

"...que fer yo no puc sense dents ab genives"³⁴⁴

"...yo vull posar la primera pedra del fonament"³⁴⁵

"Grecia, yo sols contrastos"³⁴⁶

"...yo li promet si deu me deixa veure"³⁴⁷

"Mas yo no call / hi veig quel meu dir calla"³⁴⁸

"...yo no vul entrar en aquex port, e lo dan que tun pendras, yot mentre tengut"³⁴⁹

"...yo, rey regnant, viu cas semblant entre fembrasses"³⁵⁰

2. La trobém en posició intervocàlica provinent de la palatalisació de la consonant que precedíx a una yot:

APOYAR (< appodiare)

"la fredor de la placa de la porta ahont apoya va'ls llavis per fer passar ses quexes"³⁵¹

"Jo he pujat assí sense apoyo algú"³⁵²

³⁴³ Aureum, pàg. 17, l. 35.

³⁴⁴ Procés, f. 2, l. 11.

³⁴⁵ Vita, c. 1.

³⁴⁶ Roíç, O. C., pàg. 4, v. 33.

³⁴⁷ Tirant, c. 98.

³⁴⁸ Trobes, pàg. 10, l. 15. I també "io": "Io cel poblant / reparau la rutina (p. 10, l. 24).

³⁴⁹ Consolat, f. 27, l. 22.

³⁵⁰ Spill, III, 1.ª, pàg. 118.

³⁵¹ Vilanova Obres, IV, 245 (Alcover, C.V.B., v. I, pàg. 778).

³⁵² Lacavalleria Gazoph (Alcover, C.V.B., v. I, pàg. 778).

ESPAYAR (< spatiare)

“E, com la dolorosa Senyera hagues algun poch espayat lo seu piados plor”³⁵³
“...e que aquella moneda hagues ops a espaiament de la nau”³⁵⁴

DEYA (< deciãam)

“E totes donzelles deyen en alt cridat”³⁵⁵
“E nos entenen que deya ço que mellor era”³⁵⁶
“...e, alçant la en alt, deya:”³⁵⁷
“...que de la canço que deyeu njt”³⁵⁸
“...e no deyen al senyor de la nau”³⁵⁹

FEYA (< feciãam)

“...o les dues parts que no feya el jorn que ell comença”³⁶⁰
“...mentre que feyen tirar los altres”³⁶¹
“...en lo orde de la fraternitat feyen li aquesta cerimonia”³⁶²

FOYA (< fovëa)

“E les lexa / totes nafrades / e degollades / baix en la foya”³⁶³
“...e el caualls e les besties iayen en una foya”³⁶⁴

SAYA (< *sagiãa, derivat de sagum)

“...una peça de saya de seda blanca”³⁶⁵
“...saya, roba de dona: Ampla et oblonga vestis”³⁶⁶
“...y brillant flameja al sol / sayal mes blanc que la escuma”³⁶⁷

³⁵³ Vita, c. 182.

³⁵⁴ Consolàt, f. 27v, l. 28.

³⁵⁵ Tirant, c. 52.

³⁵⁶ Aureum, pàg. 19, l. 22.

³⁵⁷ Vita, c. 4.

³⁵⁸ Procés, f. 7a, l. 23.

³⁵⁹ Consolàt, f. 74v, l. 68. També es troba “deien” (f. 15v, l. 29).

³⁶⁰ Ibid., f. 38, l. 7B.

³⁶¹ Aureum, pàg. 19, l. 2.

³⁶² Tirant, c. 85. I també “fevien” (c. 52) i “fehia”: “la honor e profertes quels fehia” (c. 71).

³⁶³ Spill, IV, 2.ª, pàg. 191.

³⁶⁴ Aureum, pàg. 19, l. 44.

³⁶⁵ Inv. Eixarch 1517 (Alcover, C.V.B., v. 9, pàg. 673).

³⁶⁶ Iacavalleria Gazoph (Alcover, C.V.B., v. 9, pàg. 674).

³⁶⁷ Llorente Versos, I, 77 (Alcover, C.V.B., v. 9, pàg. 674).

VEYA (< vediãam)

“E daltra part se vey a desesperat”³⁶⁸
“molt alegre de les marauelles que ueya en lo seu car nebo-det”³⁶⁹

3. En atres paraules obedint actualment a la pronunciació de consonant:

DESMAYAR (< de + esmaiar < exmagare, segons dicc. Català-Valencià-Balear)

“...no mostrant gens esser smayats...”³⁷⁰
“No us espanteu ne sia lo vostre cor smayat, com ara”³⁷¹

JOYA (< jocus, segons Coromines)

“En nou avengudes la joya mereixca”³⁷²
“...e larreara de tan altes e singulars joyes”³⁷³
“...portas moltes ioyes a les nobles donzelles”³⁷⁴
“...e de no meys stima que les altres joyes”³⁷⁵
“...tirant a la ioya en lahor de la verge”³⁷⁶
“...ioyes, ni roba no se n’hi troba”³⁷⁷
“...or, argent o moneda, perles, seda o qualque altra nobla ioya o roba o mercaderia...”³⁷⁸

YA (< iam)

“...car es notoria que ya la reciten les velles”³⁷⁹
“...e per les leys ia escrites en forcat”³⁸⁰
“...lo foch de nostres ja cremants”³⁸¹

³⁶⁸ Tirant, c. 410.

³⁶⁹ Vita, c. 62.

³⁷⁰ Tirant, c. 422.

³⁷¹ Vita, c. 82.

³⁷² Procés, f. 39, l. 4.

³⁷³ Vita, c. 1.

³⁷⁴ Roïc, O. C., pàg. 8, v. 200.

³⁷⁵ Tirant, c. 71. I també “joies”: “carregats dor e dargent de joies” (c. 26).

³⁷⁶ Trobes, pàg. 4, l. 2.

³⁷⁷ Spill, III, 1.ª, pàg. 85.

³⁷⁸ Consolàt, f. 60, l. 4.

³⁷⁹ Mege Somni IV (Alcover, C.V.B., v. 6, pàg. 723).

³⁸⁰ Consolàt, Prolec, f. 15v, l. 5A.

³⁸¹ Roïc, O. C., pàg. 5, v. 87.

2. DE BASE MORFOLÒGICA

En realitat, la base d'estes modificacions no es una atra que la fonètica; la distinció -ISTE/-ISTA, i el sufix -EA, serien evolucions normals en qualsevòl llengua, pero que s'han volgut silenciar ortogràficament. Una persona que entenga o haja estudiàt un poc de llingüística coneixerà la gran dificultat en donar fi a ultracorreccions en la llengua; el nostre cas no es pròpiament una ultracorrecció, sinó u dels múltiples intents d'uniformisme, que no de regularisació, de les "Bases" de Castelló i d'atres normatives.

2.1. ELS SUFIXOS -ISTE, -ISTA

Es corrent en la llengua parlada oir estes terminacions aplicades al masculí i al femení respectivament. Un principi de l'evolució de les llengües es la creació de distincions necessàries que asseguren la comunicació; primitivament este sufix tenia una forma única, pero el valencià ha creat una distinció de gènere. Inexplicàblement, aquelles "Bases"—que sòlament eren ortogràfiques—condenaren la forma -ISTE, deixant-ne una per als dos gèneros: -ISTA.

De l'existència viva d'esta dualitat donen testimoni:

1) El *Diccionari de la Rima*,³⁸² que diu:

"Evidentment, com sufix grec, té una terminació única en -ista però el vocalisme del valencià parlat li dona una forma -iste per

al masculí i -ista per al femení i tal distinció és molt útil en alguns casos: l'artiste, l'artista, etc.; malgrat que la llengua literària manté la forma única en -ista per al masculí, no hi ha cap inconvenient a usar els masculins en -iste en l'estil popular (teatre, llengua parlada, etc.) perquè els seus avantatges són innegables i venen d'antic, dels primers manlleus medievals al llatí eclesiàstic."

Realment, es una opinió que val la pena recordar com a prova de resignació i obediència, que no de científisme.

2) El *Diccionari Català-Valencià-Balear*,³⁸³ al transcriure paraules com FABULISTA, FONDISTA, diu:

FABULISTA	fabulíste (Val.)
FONDISTA	fondíste, fondísta (occ., val.)

3) El Vocabulari del P. Fullana porta les terminacions en -ISTE per al masculí.

4) El *Diccionari Escrig-Llombart* també du la terminació -ISTE per al masculí.

Creguem que son suficients els testimonis anteriors, pero, a mes, també trobém eixemples en la nostra literatura:

"De sant Iohan / babtiste y Ieremies"³⁸⁴

"gran paperiste, / major sofiste"³⁸⁵

"no axi com diu lo psalmiste d'ayir qui es passat..."³⁸⁶

"que diu lo psalmiste endreçant la sua raho..."³⁸⁷

Contràriament a la corrent d'assimilació castellanista (i en l'actualitat també catalanista) que patí el valencià, es una distinció que no s'ha perdut, encara que es vacilant en el present, degut a la influència que els mijos de comunicació tenen sobre la llengua; no hi ha, per tant, cap de motiu per a suprimir la distinció.

³⁸³ Alcover, C.V.B., v. 5, pàgs. 687 i 955, respectivament.

³⁸⁴ Trobes, pàg. 36, l. 13.

³⁸⁵ Gaspar Gueràu de Montmajor, *Breu Descripció dels mestres de Valencia que anaren a besar les mans a la Magestat del rey D. Felip, segon de aquest nom, en lo primer de Febrer del any mil cinchcents huitantasis, feta per lo venerable Mestre Gaspar Guerau de Montmajor*, 1586. Ribelles, B.LL.V., v. II, pàg. 302.

³⁸⁶ Tirant, c. 155.

³⁸⁷ Ibid., c. 155.

³⁸² Francésc Ferrér Pastor en la col·laboració de Josèp Ginér, *Diccionari de la Rima*, pàg. 802, València, 1956.

2.2. EL SUFÍX -EA

Un atre dels casos ben estranys, es el produít a l'entórn d'este sufíx, que servíx per a formar substantius que dessignen qualitats abstractes.

La llengua valenciana —fem referència a la parlada— presenta la solució estable -EA procedent del llatí -ITIA. No pot considerar-se mai com a dialectalisme.

La seua existència la reconeixen:

1) Sanchis Guarnér, que diu: ³⁸⁸

“Pot acceptar-se en la pronunciació culta l'omissió de la S en el sufíx abstracte -ESA que es fa en quasi tota la Regió Valenciana, per tal com és un arcaisme puix que en la llengua clàssica era -EA la forma que tenia este sufíx.”

I transcríu vàries paraules: “pobresa [pōbréa], bellesa [bēléa], tristesa [tristéa]”.

Adonem-nos que escríu “pronunciació culta”, perquè abans, en la pàgina 71, ³⁸⁹ parlant de la e tancada, diu:

“j) En hiatus, és a dir en concurrència amb una atra vocal sense formar diftong:

quiet [kiét], bellea [bēléa], riqueza [rikéa], poeta [poé̄ta],
pobrea [pōbréa] (< ē).”

Per lo que es veu, ya no es sòlament “pronunciació”, sinó que l'escriptura també es correcta.

2) Francésc Ferrér, que sobre açò diu: ³⁹⁰

“La forma en -EA és la normal en el valencià i en la llengua antiga i respòn perfectament al tractament etimològic i, a mes a mes, en valencià és més sentida com a més entranyablement nostrada front al castellà -EZA, puix que les formes en -ESA sonen ací a castellanismes, però, ara per ara, en els diccionaris cal abreujar citant una sola forma.”

³⁸⁸ Manuel Sanchis Guarnér, ob. cit., pàg. 86.

³⁸⁹ Ibid., pàg. 71.

³⁹⁰ Francésc Ferrér, ob. cit., pàg. 436.

Una volta mes veem el “cientifisme” en l'última part del text: l'única raó que alega es el “ara per ara”.

3) Badia Margarít escríu: ³⁹¹

“...sin embargo, este sufijo (-ITIA) no tiene dialectalmente la fijeza del catalán oriental, ya que pierde sistemáticamente la z en valenciano...”

4) El Diccionari Escríg-Llombàrt du les dos formes, en -EA i en -ESA.

5) El Vocabulari Fullana només du la forma en -EA.

6) El Diccionari Català-Valencià-Balear, en paraules com: naturalesa, bellesa, mansesa, etc., dona cites en -EA.

En els escriptors antics trobém prou de casos de formes en -ESA, al costat de la gran majoria en -EA. Ordenarem esta documentació en quatre apartats:

2.2.1. Eixemples de formes en -ESA, -EA.

Fàcilment trobém paraules en u i atre sufíx:

1. “en lo mon major riqueza posseyr” ³⁹²
2. “confie molt / de vostra gran altesa” ³⁹³
3. “grech é claréa, sense peréa” ³⁹⁴
4. “E, sentint lo plorar per la agudea de la dolor” ³⁹⁵
5. “E donchs no digau que porta ferea” ³⁹⁶
6. “desijant cobrir e no manifestar la sua malesa” ³⁹⁷
7. “que nou fara per neguna altra manera, sino per pobrea” ³⁹⁸

2.2.2. Coexistència de formes -ESA, -EA, en un matéix autor o llibre.

L'alternància de formes en un matéix autor confirma la pèrdua d'eixa S. No se li ocorre a ningú escriure, per eixemple, “llire” en lloc de

³⁹¹ Badia Margarít, ob. cit., pàg. 202.

³⁹² Tirant, c. 224.

³⁹³ Trobes, pàg. 53, l. 4.

³⁹⁴ Spill, I, 4.ª, pàg. 34.

³⁹⁵ Vita, c. 68.

³⁹⁶ Procés, f. 21, l. 11.

³⁹⁷ Vita, c. 155.

³⁹⁸ Consolat, f. 49, l. 26B.

“llibre”, pero si que es veu “llauraor” en lloc de “laurador”. Igual passa en els sufixos -EA, -ESA: no es lògic que suprimiren de l’escriptura una consonant que pronunciaven. La forma -ESA es, mes be, una ultra-correcció ortogràfica, tal volta recordant una possible etimologia o alguna fase anterior a la desaparició. L’exemple contrari també el tenim: ara escrivim “substantiu”, “escriptor”, etc., quan, en realitat, ni la B ni la P es pronuncien en la llengua corrent. Les posém perquè estaven en la paraula de la qual procedixen, pero res mes.

1. *Tirant lo Blanch*:

“es que hagen abtea de defendre”³⁹⁹
 “en terres stranyes ab abtesa du”⁴⁰⁰
 “que la altea vostra hafet”⁴⁰¹
 “Conexeria vostra altesa quanta es”⁴⁰²

2. *Vita Christi*:

“e mesurar la altea e dignitat sua”⁴⁰³
 “que vostra altesa se retragua en la pus secreta celleta”⁴⁰⁴

3. *Aureum opus*:

“la naturalea que hauets ab mi”⁴⁰⁵
 “vos pregam per la naturalesa que auets”⁴⁰⁶

2.2.3. Preferència de certes paraules en la terminació -ESA.

Efectivament, trobém que algunes paraules apareixen quasi sempre o, al menys, majoritàriament en la forma -ESA. Entre les principals, tenim:

- altesa: Tirant, Trobes, Vita Christi.
- gentilesa: Tirant.
- saviesa: Tirant, Trobes, Vita Christi.

³⁹⁹ Tirant, c. 196.

⁴⁰⁰ Ibid., c. 223.

⁴⁰¹ Ibid., c. 224.

⁴⁰² Ibid., c. 215.

⁴⁰³ Vita, c. 1.

⁴⁰⁴ Ibid., c. 5; també aparéix en -z-: “acostaren se a besar la ma a sa alteza” (c. 3).

⁴⁰⁵ Aureum, pàg. 27, l. 7.

⁴⁰⁶ Ibid., pàg. 19, l. 91.

- noblesa: Trobes.
- malesa: Vita Christi.

Tret d’estes i algunes poques mes, les formes en -ESA deixen de ser mes o manco corrents. Per contra, tenim també unes atres paraules que quasi sempre s’escriuen en la forma -EA:

- aquanea: Tirant.
- avinentea: Tirant.
- bellea: Tirant, Spill, Vita Christi.
- flaquea: Tirant, Vita Christi.
- granea: Tirant, Vita Christi.
- perea: Spill, Vita Christi.
- pobrea: Spill, Vita Christi.
- vellea: Spill.
- bonea: Vita Christi.
- fortalea: Vita Christi.

Una cosa curiosa es que en els “Furs” no hi ha cap de forma en -ESA.

2.2.4. Abundància i varietat de les formes en -EA.

La forma en -EA, a mes de ser la que es presenta mes voltes, te una atra ventaja: la varietat de paraules. Mentres el sufix -ESA està reduït a un número molt chicotét de paraules, l’atre sufix, -EA, presenta una gama molt mes ampla. Així:

1. “Tirant hague aujntea de parlar”⁴⁰⁷
2. “y com fou tota plena de lealtea”⁴⁰⁸
3. “mostrant la magrea de la cara”⁴⁰⁹
4. “Quanta maléa tota l’aspréa que al mon se llig”⁴¹⁰
5. “é fals brellar per ma simplea é bestiéa créureles tant”⁴¹¹
6. “Sab Déu si’m cou é quant me nou tanta fluixéa e tal molléa”⁴¹²
7. “segons la poquea de nostres forçes”⁴¹³

⁴⁰⁷ Tirant, c. 229; també aparéix escrit “auinentea”: “posant se en auinentea si Tirant” (c. 283).

⁴⁰⁸ Ibid., c. 228.

⁴⁰⁹ Ibid., c. 250.

⁴¹⁰ Spill, II, 2.ª, pàg. 57.

⁴¹¹ Ibid., II, 3.ª, pàg. 73.

⁴¹² Ibid., II, 3.ª, pàg. 65.

⁴¹³ Roíç, O. C., pàg. 63, v. 868/9.

8. "volent dir que la baxea del home" ⁴¹⁴
9. "per que es bona la cominalea e la equaltat" ⁴¹⁵
10. "que us do la fe de no partirme de sa senyoria en chiquea ni en granea" ⁴¹⁶
11. "e que en nostra ninea nos hajam pres un regne" ⁴¹⁷
12. "aquella fexuga malaltia incurable quis diu paralitiquea" ⁴¹⁸

Els texts citats son, considerém, prou representatius, així com les cites que mostren una realitat d'aquell temps. La conclusió nostra no es ni aventurada ni falta de base: el sufix -ESA, vista la quantitat i qualitat de paraules en -EA, hauria de ser un cultisme ortografic; la caiguda d'eixa S es precis que siga antiga, perquè primér es dona el canvi fonetic i després passa a l'escriptura. Eixa escriptura vacilant nos dona la raó, tenint en conte la situació actual.

⁴¹⁴ Vita, c. 103.

⁴¹⁵ Consolat, f. 45v, l. 12A.

⁴¹⁶ Vita, c. 38.

⁴¹⁷ Aureum, pág. 28, l. 57.

⁴¹⁸ Vita, c. 45.

3. SIGNES CONVENCIONALS

En esta chicoteta introducció als canvis efectuats, respecte a les anteriors normatives, sòlament fem una reflexió sobre el nom "signes convencionals", nomenats també "auxiliars". Açò ho diu tot. Estos signes son producte del criteri de qui fa la norma. Per tant, la seua funció ha de ser sempre servir a la llengua escrita, facilitant-la, i en ningun cas complicant-la innecessàriament.

3.1. L'ACCENT

L'actual sistema d'accentuació respòn a un esquema simple:

agudes — duen accent (hi ha excepcions)
 planes — no en duen cap
 esdrúixoles — ne duen totes.

Consistíx, com es veu, en accentuar en la totalitat una classe de paraules, front als anteriors sistemes que accentuaven una part de cada classe, necessitant de la retenció de quines eren les terminacions que havien de dur accent i quines no.

Les excepcions a les agudes:

- a) plural agút de paraula aguda,
- b) terminacions: AR, IR, OR, UR,
- c) terminacions: ANT, ENT, INT (ara ampliades a ONT, UNT),

han tengút una doble finalitat —que pot ser una—:

- 1) Eliminar un excés d'accents grafics.
- 2) Suprimir "accents corrents".

No son inconvenients excessivament greus a la lectura o escriptura estes excepcions. Tant el que llig com el que escriu, una volta "interiorisades" les regles, ho fa quasi mecànicament; no es pot demanar que eliminem totes les dificultats que comporta qualsevòl aveament a una cosa. Senzillament, no es possible.

En un principi, s'ha de posar atenció al "plural agut de paraula aguda"; pero a poc de practicar-ho, resulta molt facil. Es pot alegar que l'accentuació de les formes verbals es complicada i a mes pot confondre. Per eixemple:

— cantaré (futur, indicatiu, 1.ª persona, singular), du accent;

— cantarém (futur, indicatiu, 1.ª persona, plural), no en du.

L'anterior eixemple es igual a la forma:

— cantárem (preterit imperfecte, subjuntiu, 1.ª persona, plural);

pero ¿es que els anteriors sistemes no tenien confusions paregudes? Les tenien, cèrtament, pero ningú s'alarmava per tal cosa, com, per eixemple en:

— cantáren (perfecte, indicatiu, 3.ª persona, plural), i

— cantàren (preterit imperfecte, subjuntiu, 3.ª persona, plural), que son iguals (abans i ara).

Per tant, tenint present que de complicacions n'hi havia abans i n'hi ha ara, pensém que ara ne tenim unes poques menys.

Les terminacions AR, IR, OR, UR, no son gens dificultoses de recordar. La terminació ER no està perquè hi ha prou d'infinitius verbals que acaben en e àtona. Les paraules que acaben en OR i son planes (veja's *Ortografia I*, pàg. 26) pertanyen, excepte unes poques, a un nivell d'us que no es pot considerar corrent.

Les atres terminacions ANT, ENT, INT, que en un principi se pensà dir "excepte els gerundis", les havem ampliadés a ONT, UNT, per a major facilitat.

Dins de l'accentuació, no podia faltar la menció, i l'espai dedicat, a l'accent diacritic (que servix per a diferenciar significats, o siga, paraules que s'escriuen igual pero signifiquen coses distintes). La raó de la seua existència la dubtém nosatres, i també la qüestionaven Francésc Ferrér

Pastor i Josèp Ginér: ⁴¹⁹ "La raó dels diacritics no és la distinció semàntica del significat, ja que no porten diacritic cap dels cinc mots distintes que es representen per la grafia MOLL i les parelles de mots distintes homògrafs són abundantíssimes, sinó la correcta lectura dels mots aïllats en la pissarra". Que sòlament son útils per a llegir-los fora del context, pot confirmar-se per l'existència de diacritics tan estravagants com:

— sóc, verp ser

— soc, substantiu, pronunciat sòc [sók].

No hi havia tal necessitat: 1. No son commutables, per les funcions que tenen, sent l'u un substantiu i l'atre un verp. 2. Tenen una fonètica distinta.

Està clara la qüestió dels diacritics, i encara ho està mes la postura de la Secció de Llengua i Literatura de l'Acadèmia de Cultura Valenciana, de reduir-los al maxim, sent el seu us voluntari.

Una última consideració sobre els accents, que servix tant per a nosatres com per a qualsevòl que vullga fer una "normativa accentual": la funció primera —que no única, perquè tenim també la diacrítica— es la de senyalar la tonicitat en la paraula, indicar quina es la sílaba tònica; i esta es l'observació —elemental si es vol, pero certa—: "qualsevòl sistema d'accentuació ortogràfica partix del principi que la persona que escriu sap si la paraula es aguda, plana o esdrúixola"; si no ho sabera, no sabria accentuar-la; per tant, açò fa totalment innecessari l'accent. Si per a escriure-la es precis coneixer-la, coneixent-la ¿quina falta fan els accents? Poca o ninguna. Així ho veem en anglés —no hi ha cap d'accent—; en italià —sòlament ne tenen uns pocs—; etc. Pel contrari, hi ha llengües excessivament accentuades, com el francés. En el valencià, nosatres deixém el camí obert a un o uns posteriors estudis en el sentit de la supressió total o parcial.

3.2. EL GUIÓ

El guió l'usém per a separar o mantindre la independència de les parts d'un tot, que està unit o es u.

L'us, segons l'ortografia, se reduix, consideràblement respecte a temps passats, a la separació de paraules en final de línia, a les combinacions de verp i pronòm, i a uns composts que "no estan integrats".

Començarem per estos ultims. Per "no estar integrats" entenem la situació de certes paraules compostes que, no obstant designar una en-

⁴¹⁹ Francésc Ferrér, ob. cit., pàg. XXXVII.

titat, conserven els components la seua individualitat; o simplement que la paraula resultant encara no es d'un us corrent. Per exemple:

1) En el supòst que, en un futur, existira una màquina que poguera tallar o seccionar els planetes, se la podria denominar "talla-planetes", al principi d'apareixer; pero quan la cosa designada, en este cas la màquina, fora usual, passaria a "tallaplanetes" (com ara està "tallarròs").

2) En un passat, es podia estudiar la llengua —entre atres— des d'un punt de vista social o llingüístic. En l'actualitat, estos dos punts son ya u, gràcies a la sociolingüística. Així, en un principi tindriem estudis "socio-lingüístics" i ara "sociolingüístics".

3) En la paraula "ratapenada" no hi ha motiu especial per a posar un guió entre els dos components, "rata-penada". Si be podria pensar-se en una classe de rata (rata en ales), te enfront a rata de marjal, rata d'aigüera, etc. Aquella combinació es quasi una abstracció del concepte "rata"; pot tindre algunes característiques, pero la seua filiació en les rates es molt mes dificil que en les atres dos paraules mencionades. La primera relació es simbòlica; la segona es física.

Com a conseqüència, el guió anirà desapareixent en funció de la major integració o quotidianitat dels elements formals o de la cosa designada.

La qüestió del manteniment de la separació en les combinacions de verp i pronòm —ya siga per mig de l'apostrof o del guió— front a una possible aglutinació (escriure: vendrel, durmen, en lloc de: vendre'l dur-me'n), ve determinada per dos raons:

1) Estalviar-se els problemes que supondrien formes com:

a)	vendr ^e m
(futur)	/	véndrem
(infinitiu + pronòm)
(vendre'm)
b)	méngen
(present)	/	méngen
(present + pronòm)
(menge'n)

2) Conservar la independència dels pronoms respecte al verp, encara que siguen combinacions enclíiques. En estes combinacions, l'accent principal el du el verp. No se'ns passa per alt la tendència d'alguns a accentuar-les indegüdament, com per exemple en: "tant de gust en coneixer-té", front a la correcta accentuació: "conéixer-te". Com si els pronoms volgueren escapar d'eixa situació satelit respecte al verp.

La separació en final de línia, per ser una cosa normal i comuna a moltes llengües, no l'havem tractada especialment.

3.3. LA DIÈRESIS

Com els atres signes, servix —a lo manco ha de servir— per a fer mes clara la lectura de la llengua.

Te un us comú a atres llengües (castellà, català): indicar que la U en les combinacions QU/GU es pronuncia. Així, tenim: qüestió, aigües, etcétera.

L'atre us, indicatiu de la no existència de diftònc. En castellà està realisat per l'accent; en català, es igual. Est es l'us que apareix en una major freqüència. I com es veu, tenint la possibilitat que l'accent indicara en alguns, en prou de casos, el yat, nos inclinarem per donar-li la preferència sobre la dièresis (Vore *Ortografia I*, pàg. 23), aprofitant al maxim un signe —l'accent—, deixant l'atre —la dièresis— com a complementari.

Dels numerosos casos on no la posarem (per a la colocació, vore *Ortografia I*, pàg. 23, Colocació, 1 i 2), podem fer tres grups:

1) Excepcions que ya estaven en les anteriors "Bases" de Castelló: darrere dels prefixos; quan la vocal haja de dur accent grafic; en la terminació -um.

2) Excepcions que no hi figuraven: en els verps acabats en AIR, EIR, OIR, UIR; en els sufixos ISAR, ISANT, ISÀT.

3) Extensions de la norma anterior: en els sufixos ISME, ISTA, ISTE, IBLE.

Hi ha, cèrtament, mes excepcions, pero considerém positiu el fet que el seu us es reduix notablement, en uns casos perquè es substituït per l'accent, com en *beneïxc*, *raim*, i en atres perquè es dona una regla, com en *conduible*, *egoisme*.

3.4. L'APOSTROF

L'us de l'apostrof continua igual que abans. L'única modificació es la derivada del canvi ortografic de la I consonant per la Y, que elimina l'excepció d'apostrofament davant de "i consonant". Escriviem:

el iode } (perqué la -i- era consonant i impedia
de iode } l'apostrofament)

ara, en la transformació $i \rightarrow y$, l'impediment ja no es l'excepció, sinó la norma general, que diu: "l'apostrofament no es realitzarà quan la paraula següent comence per consonant".

Qüestió d'un estudi posterior serà el cas de la desfeta de les contraccions AL, DEL, FEL, quan la paraula següent haja de dur l'artícul apostrofàt, per tal de vore quina ha següt la tradició escrita valenciana. Ara, sobre açò, nos remetem a lo dit en l'*Ortografia*.

La curta experiència des de la publicació de l'*Ortografia I* fins a hui, nos fa tornar arrere en lo que era una "innovació" (que no "invent", perquè ya aparéix en escrits lliteraris antics): L'apostrofament dels pronoms personals debils ME, TE, SE, LO, NOS, LOS, i el NE, darrere de les paraules següents: QUE, QUI, SI, NO, TU, YO, ELLA; així, escriviem:

que'n te,
qui'l crida,
ella'm porta,

si be deixavem la possibilitat d'escriure:

que ne te,
que me du,

utilisant les formes plenes NE, ME, en lloc de EN, EM.

Ara, com ya havem dit abans, rectificuém —i per això diem que l'apostrofament continua igual—, tornant a escriure:

que en tinc / que ne tinc,
que em du / que me du,

respectant, això si, la fonètica pròpia del cas i usuàl. En estes frases, per eixemple,

yo en trac,
tu em crides,

la pronunciació, a pesar de l'escriptura, es:

yo en trac,
tu em crides.

La raó es clara: una ortografia ha de facilitar i no complicar l'escriptura d'una llengua —eixa es la nostra línia i no nos cansarem de

repetir-ho; i per tant, com eixa norma produia confusions i faltes ortogràfiques, exigint una atenció excessiva, l'havem suprimida.

3.5. LA INTERROGACIÓ I L'ADMIRACIÓ

Els signes ortogràfics d'entrada en la interrogació i en l'admiració no han de suprimir-se per imitar ortografies estrangeres que sòlament usen el signe final. Tal supressió du, en la majoria dels casos, a la confusió sobre on comença la interrogació o l'admiració.

El signe de principi s'ha de colocar on comença la pregunta o el sentit admiratiu, encara que allí no comence el período.

La pràctica d'estos criteris ortogràfics dona claretat a l'escriptura i ajuda en la lectura a la correcta entonació de la frase que, d'atra forma, podria arribar tart. A mes de ser d'us generalisat en els escrits valencians des de fa molt de temps.

BIBLIOGRAFIA

I

- Addlert Nogueròl, Miquèl, *En defensa de la llengua valenciana*. Ed. DEL CENIA AL SEGURA, València, 1977.
- Alarcos Llorach, Emilio, *Fonología española*. Ed. Gredos, Madrid, 1976.
- Alcover, Mn. Antoni M.^a, i En Francesc de B. Moll, *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Palma de Mallorca, 1975. 2.ª edició, citarem abreviadament: Alcover C.V.B.
- Badia Margarit, Antonio M.^a, *Gramática catalana* (dos volums). Ed. Gredos, Madrid, 1975.
- Bennett, W. A., *Las lenguas y su enseñanza*. Ed. Cátedra, Madrid, 1975.
- Entwistle, William J., *Las lenguas de España: Castellano, Catalán, Vasco y Gallego-Portugués*. Ed. Itsmo, Madrid, 1973.
- Ferrer Pastor, Francesc, en la col·laboració de Josep Giner, *Diccionari de la rima*. Ed. Frederic Domenech, València, 1956.
- Fullana i Mira, Lluís, *Compendi de Gramatica valenciana*. València, 1921.
- Gili Gaya, Samuel, *Nociones de gramática histórica española*. Ed. Vox, Barcelona, 1978.
- Grandgent, C. H., *Introducción al latín vulgar*. Ed. R.F.E., Madrid, 1970. Quarta edició.
- Grave, M. de, i F. Van Passel, *Lingüística y enseñanza de lenguas extranjeras*. Ed. Fragua, Madrid, 1971.
- Griera, A., *Gramàtica del català antic*. Barcelona, 1931.
- Lapesa, Rafael, *Historia de la lengua española*. Ed. Gredos, Madrid, 1980. Octava edició.
- Moll, Francesc de B., *Gramática histórica catalana*. Ed. Gredos, Madrid, 1952.
- Navarro Tomás, T. i Manuel Sanchis Guarner, *Análisis fonético del valenciano literario*. R.F.E., Madrid, 1934.
- Nebot Pérez, José, *Tratado de ortografía valenciana clásica*. Ed. Angel Aguilar, València, 1910.

- Ribelles Comín, José, *Bibliografía de la lengua valenciana* (quatre volums). Ed. Servicio de publicaciones del M. E. y C., Madrid, 1905-1978. Citarem abreviadament: Ribelles, B.L.L.V.
- Sanchis Guarner, Manuel, *Gramàtica valenciana*. Ed. Torre, València, 1950.
- Secció de Llengua i Literatura (Acadèmia de Cultura Valenciana), *Ortografia*. València, 1979.
- Väänänen, Veikko, *Introducción al latín vulgar*. Ed. Gredos, Madrid, 1979.
- Valor, Enric, *Curs mitjà de gramàtica catalana referida especialment al país valencià*. Ed. 3 i 4, València, 1979. Segona edició.
- Vallve Bermejo, Joaquín, "La cora de Tudmir", *Al-Andalus*, XXXVII-1, 1972.

II

- Alanya, Lluís, *Aureum opus regalium privilegiorum civitatis et regni valentie*, València, 1515. Edició facsimil, en la col·lecció Textos Medievales, feta per ANUBAR, València, 1972. Citat: Aureum.
- Consolat de Mar*. Varis autors (Facsimil del manuscrit conservat en l'Arxíu Municipal de València —València, 1407—, edició de Vicent Garcia Editors, València, 1977). Citat: Consolat.
- De Villena, Isabèl, *Vita Christi* (València, 1947). Ed. Del Cénia al Segura, València, 1980 (Edició facsimil de l'original que es conserva en la Biblioteca Nacional de Madrid). Citat: Vita.
- Fenollar, Bernat, i altres, *Lo Proces de les olives e disputa dels jovers hi dels vells* (València, 1497). Edició facsimil de l'incunable de la Biblioteca Universitària de València, feta per la Societat Bibliogràfica Valenciana. València, 1973. Citat: Procés.
- Llibre dels Furs*. Varis autors (València, 1261). Editoriàl Vicent Garcia, València. Facsimil del manuscrit autenticat per Boronat Pera de l'Arxíu Municipal de València. Citat: Furs.
- Martorell, Joanòt, Martí Joà de Galba, *Tirant lo Blanch* (València, 1490). Ed. Del Cénia al Segura, València, 1978 (Edició facsimil de l'original que es conserva en la Biblioteca de la Universitat de València). Citat: Tirant.
- Les Trobes en lahors de la Verge Maria*. Varis autors (València, 1474). Edició facsimil de l'original, feta per la llibreria París-València, València, 1979. Citat: Trobes.
- Roïç de Corella, Joà, *Obres Completes*. R. Miquel i planas. Barcelona, MCMXIII. Citat: Roïç, O.C.
- Roig, Jaume, *Lo llibre de les dones e de conçells* (València, 1459). Edició de Francesch Pelay Briz, Barcelona, 1866 (feta segons l'edició de 1735, València). Citat: Spill.